

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

24 november 2016

WETSONTWERP
houdende diverse bepalingen inzake
detachering van werknemers

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE SOCIALE ZAKEN
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Egbert LACHAERT**

BIJLAGE

Nota van de vice-eersteminister
en minister van Werk,
Economie en Consumenten,
belast met Buitenlandse Handel

Zie:

Doc 54 **2091/ (2016/2017):**

- 001: Wetsontwerp.
- 002 en 003: Amendementen.
- 004: Verslag.
- 005: Aangenomen tekst.
- 006: Amendementen.
- 007: Tekst aangenomen in plenaire vergadering.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

24 novembre 2016

PROJET DE LOI
portant diverses dispositions concernant
le détachement de travailleurs

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DES AFFAIRES SOCIALES
PAR
M. **Egbert LACHAERT**

ANNEXE

Note du vice-premier ministre
et ministre de l'Emploi,
de l'Economie et des Consommateurs,
chargé du Commerce extérieur

Voir:

Doc 54 **2091/ (2016/2017):**

- 001: Projet de loi.
- 002 et 003: Amendements.
- 004: Rapport.
- 005: Texte adopté.
- 006: Amendements.
- 007: Texte adopté en séance plénière.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Vincent Van Quickenborne

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA	Zuhal Demir, Daphné Dumery, Wouter Raskin, Jan Spooren
PS	Frédéric Daerden, Jean-Marc Delizée, Eric Massin
MR	Sybille de Coster-Bauchau, David Clarinval, Stéphanie Thoron
CD&V	Nahima Lanjri, Stefaan Vercamer
Open Vld	Egbert Lachaert, Vincent Van Quickenborne
sp.a	Meryame Kitir
Ecolo-Groen	Evita Willaert
cdH	Catherine Fonck

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Peter De Roover, Rita Gantois, Werner Janssen, Goedele Uyttersprot, Valerie Van Peel
Emir Kir, Laurette Onkelinx, Daniel Senesael, Fabienne Winckel
Olivier Chastel, Gilles Foret, Richard Miller, Damien Thiéry
Sonja Becq, Franky Demon, Jef Van den Bergh
Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu, Ine Somers
Karin Jiroflée, Karin Temmerman
Anne Dedry, Georges Gilkinet
Michel de Lamotte, Isabelle Poncelet

C. — Niet-stemgerechtigde leden / Membres sans voix délibérative:

PTB-GOI	Raoul Hedebouw
DéFI	Véronique Caprasse
PP	Aldo Carcaci

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GOI	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail: publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel: publications@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

Antwoorden op de vragen betreffende de niet-uitbetaling van het loon, gesteld op 26 oktober 2016 in de Commissie voor sociale zaken over het voorontwerp van wet houdende diverse bepalingen inzake detachering van werknemers, DOC 54 – 2091/001

I. — HET SANCTIEMECHANISME VAN CAO'S IN HET SOCIAAL STRAFWETBOEK

Om het sanctiemecanisme van collectieve arbeidsovereenkomsten sinds de inwerkingtreding van het Sociaal Strafwetboek te begrijpen, past het een bijzondere methode aan te nemen.

Verschillende artikelen van het Sociaal Strafwetboek bestraffen immers de inbreuken op collectieve arbeidsovereenkomsten:

1) Artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek bepaalt dat het de sanctie van niveau 1 is die van toepassing zal zijn op de werkgever voor alle inbreuken op een algemeen verbindend verklaarde cao die niet reeds door een ander artikel van het Sociaal Strafwetboek gesanctioneerd wordt.

Het gaat hier om het “vangnet”-artikel, dat van toepassing zal zijn als geen enkel ander artikel van het Sociaal Strafwetboek de betreffende inbreuk bestraft.

De sanctie van niveau 1 is een administratieve geldboete van 10 tot 100 euro, te vermenigvuldigen met de vermenigvuldigingscoëfficiënt van de opdecimen: op dit ogenblik x 6. De vermenigvuldiging van de administratieve geldboete met het aantal bij de inbreuk betrokken werknemers is voorzien in artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek.

Dit betekent concreet op dit ogenblik het volgende:

— als er geen specifiek artikel in het Sociaal Strafwetboek is dat de inbreuk op een algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomst sanctioneert, dan is het artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek dat van toepassing is.

— integendeel, als er een specifiek artikel in het Sociaal Strafwetboek is dat de inbreuk op een algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomst sanctioneert, dan is het dit artikel dat van toepassing zal zijn en het sanctieniveau dat daarin voorzien is.

Réponses aux questions concernant le non-paiement du salaire, posées le 26 octobre 2016 en Commission des affaires sociales sur l'avant-projet de loi portant diverses dispositions concernant le détachement de travailleurs, DOC 54 – 2091/001

I. — LE MÉCANISME SANCTIONNATEUR DES CONVENTIONS COLLECTIVES DE TRAVAIL DANS LE CODE PÉNAL SOCIAL

Pour comprendre le mécanisme sanctionnateur des conventions collectives de travail depuis l'entrée en vigueur du Code pénal social, il convient d'adopter une démarche spécifique.

Plusieurs articles du Code pénal social sanctionnent en effet la violation de conventions collectives de travail:

1) L'article 189 du Code pénal social prévoit que c'est la sanction de niveau 1 qui s'appliquera à l'employeur pour toutes les infractions à une CCT rendue obligatoire qui n'est pas déjà sanctionnée par un autre article du Code pénal social.

Il s'agit de l'article “vangnet/filet de secours/résiduaire”, qui s'appliquera si aucune autre article du Code pénal social ne punit l'infraction concernée.

La sanction de niveau 1 est une amende administrative de 10 à 100 euros, à multiplier par le coefficient multiplicateur des décimes additionnels: actuellement x 6. La multiplication de l'amende administrative par le nombre de travailleurs concernés par l'infraction est prévue dans l'article 189 du Code pénal social.

Cela signifie concrètement à l'heure actuelle que:

— s'il n'y a pas d'article spécifique dans le Code pénal social qui sanctionne l'infraction à une convention collective de travail rendue obligatoire, c'est alors l'article 189 du Code pénal social qui s'applique.

— à l'inverse, s'il y a un article spécifique dans le Code pénal social qui sanctionne l'infraction à une convention collective de travail rendue obligatoire, c'est cet article-là qui s'appliquera et le niveau de sanction qui y est prévu.

2) Wat betreft de specifieke artikelen van het Sociaal Strefwetboek die de inbreuk op een algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomst sanctioneren:

2.1.) De artikelen van het Sociaal Strafwetboek die uitdrukkelijk de inbreuken bestraffen op algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten van de NAR, zijn de volgende:

—artikel 176, § 2, 1° en § 3, 1°: met als opschrift uitzendarbeid: niveau 2

—artikel 190: met als opschrift niet-oprichting van ondernemingsorganen: niveau 3

—artikel 191: met als opschrift belemmering van de werking van de ondernemingsorganen: niveau 2

—artikel 192: met als opschrift wederrechtelijke mededeling en verspreiding van inlichtingen: niveau 2

—artikel 193: met als opschrift informatieverstrekking bij collectief ontslag: niveau 2

—artikel 194: met als opschrift informatieverstrekking bij sluiting van onderneming: niveau 2

—artikel 195: met als opschrift informatieverstrekking bij herstructurering van de onderneming: niveau 2

—artikel 196: met als opschrift informatieverstrekking bij conventionele overgang van ondernemingen of overname van activa na faillissement: niveau 2

2.2.) de artikelen van het Sociaal Strafwetboek die uitdrukkelijk de inbreuken bestraffen op algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten, andere dan artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek, zijn de volgende:

—artikel 138: met als opschrift de dag- en weekgrens van de arbeidstijd: niveau 2

—artikel 220: met als opschrift de niet-betaling van bijdragen aan het Fonds voor bestaanszekerheid: niveau 2

—artikel 122, 7°, c): met als opschrift de preventiemaatregelen die betrekking hebben op de preventie van de psychosociale risico's op het werk: niveau 3

2.3.) De artikelen van het Sociaal Strafwetboek die uitdrukkelijk de inbreuken bestraffen op collectieve arbeidsovereenkomsten, zelfs indien deze niet algemeen verbindend verklaard werden, zijn de volgende:

2) En ce qui concerne les articles spécifiques du Code pénal social qui sanctionnent l'infraction à une convention collective de travail:

2.1.) Les articles du Code pénal social qui punissent explicitement la violation de conventions collectives de travail du CNT rendues obligatoires sont les suivants:

—l'article 176, § 2, 1° et § 3, 1°: intitulé le travail intérimaire: niveau 2

—l'article 190: intitulé la non institution des organes d'entreprise: niveau 3

—l'article 191: intitulé les entraves au fonctionnement d'entreprise: niveau 2

—l'article 192: intitulé la communication et la divulgation abusives de renseignements: niveau 2

—l'article 193: intitulé l'information en cas de licenciement collectif: niveau 2

—l'article 194: intitulé l'information en cas de fermeture d'entreprise: niveau 2

—l'article 195: intitulé l'information en cas de modification de la structure de l'entreprise: niveau 2

—l'article 196: intitulé l'information en cas de transfert conventionnel d'entreprise ou de reprise d'actifs après faillite: niveau 2

2.2.) les articles du Code pénal social qui punissent explicitement la violation de conventions collectives de travail rendues obligatoires, autre que l'article 189 du Code pénal social, sont les suivants:

—l'article 138: intitulé les limites quotidienne et hebdomadaire de la durée du travail: niveau 2

—l'article 220: intitulé le non-paiement de cotisations au Fonds de sécurité d'existence: niveau 2

—l'article 122, 7°, c): intitulé les mesures de prévention relatives à la prévention des risques psychosociaux au travail: niveau 3

2.3.) Les articles du Code pénal social qui punissent explicitement la violation de conventions collectives de travail, même si elles ne sont pas rendues obligatoires, sont les suivants:

—artikel 149: met als opschrift verhindering van het recht op tijdskrediet en loopbaanonderbreking: niveau 2

—artikel 150: met als opschrift verstrekking van onjuiste gegevens inzake het tijdskrediet en loopbaanonderbreking: niveau 1

—artikel 151: met als opschrift maatregelen inzake bekendmaking van de werkroosters van de deeltijdse werknemers: niveau 3

—artikel 225/5: met als opschrift verandering van pensioeninstelling en overdrachten: niveau 1

—artikel 225/6: met als opschrift schriftelijke verklaring met de beginselen van het beleggingsbeleid en het verslag over het beheer van de pensioentoezegging: niveau 1

2.4.) De artikelen van het Sociaal Strafwetboek die impliciet de inbreuken bestraffen op collectieve arbeidsovereenkomsten, zelfs als deze niet algemeen verbindend verklaard werden, zijn de volgende:

—artikel 162: met als opschrift uitbetaling van het werknemersloon: niveau 2

Artikel 162, 1°, van het Sociaal Strafwetboek voorziet het volgende: “Met een sanctie van niveau 2 wordt bestraft, de werkgever, zijn aangestelde of zijn lasthebber die:

1° het loon van de werknemer niet heeft uitbetaald of het niet heeft uitbetaald op de datum dat het loon invorderbaar is;”.

Zoals uitgelegd wordt in de commentaar van dit artikel in de voorbereidende werken van de wet tot invoering van het Sociaal Strafwetboek – Parl. St. , Kamer, doc. 52 – 1666/001, p. 242 tot 246:

“De indieners van het ontwerp willen artikel 168, 1°, een ruim toepassingsgebied geven.

a) Ten eerste bestraft de bepaling de werkgever, zijn aangestelde of lasthebber die het loon niet heeft uitbetaald aan de werkgever binnen de termijnen die zijn voorgeschreven bij artikelen 9 tot 9quinquies en artikel 11, eerste lid, van de wet van 12 april 1965.

b) Vervolgens bestraft de bepaling de werkgever, zijn aangestelde of lasthebber die het loon niet heeft uitbetaald. De tekst bekrachtigt de rechtspraak vanwege het Hof van Cassatie en zijn arrest van 17 juni 1996 (J.T.T., 1996, blz. 331 en R.W., 1996, blz. 851), naar aanleiding

—l’article 149: intitulé l’entrave au droit au crédit-temps et à l’interruption de carrière: niveau 2

—l’article 150: intitulé la fourniture de renseignements inexacts en matière de crédit-temps et d’interruption de carrière: niveau 1

—l’article 151: intitulé les mesures de publicité des horaires de travail à temps partiel: niveau 3

—l’article 225/5: intitulé le changement d’organisme de pension et transferts: niveau 1

—l’article 225/6: intitulé la déclaration écrite sur les principes de la politique de placement et rapport sur la gestion de l’engagement de pension: niveau 1

2.4.) Les articles du Code pénal social qui punissent implicitement la violation de conventions collectives de travail, même si elles ne sont pas rendues obligatoires, sont les suivants:

—l’article 162: intitulé le paiement de la rémunération des travailleurs: niveau 2

L’article 162, 1°, du Code pénal social prévoit qu’ “Est puni d’une sanction de niveau 2, l’employeur, son préposé ou son mandataire qui:

1° n’a pas payé la rémunération du travailleur ou ne l’a pas payée à la date à laquelle elle est exigible;”.

Comme l’explique le commentaire de cet article dans les travaux préparatoires de la loi introduisant le Code pénal social – Doc. Parl., Ch., 52- 1666/001, p.242 à 246):

“Les auteurs du projet ont voulu donner à cet article un large champ d’application.

a) Tout d’abord, la disposition sanctionne l’employeur, son préposé ou son mandataire qui n’a pas payé la rémunération du travailleur aux époques de paiement prescrites par les articles 9 à 9quinquies et l’article 11, alinéa 1er, de la loi du 12 avril 1965.

b) Ensuite, la disposition punit l’employeur, son préposé ou son mandataire qui n’a pas payé la rémunération. Le texte consacre ainsi la jurisprudence dégagée par la Cour de cassation, depuis un arrêt du 17 juin 1996 (J.T.T., 1996, p. 331 et R.W., 1996, p. 851),

van een controverse rond de vraag of alleen de laat-tijdige uitbetaling strafbaar was of ook de niet-betaling.

c) De werkgever die onvoldoende loon betaalt, is eveneens strafbaar daar hij niet het volledig loon betaald heeft. Hetzelfde geldt voor diegene die de regels inzake de indexaties niet correct heeft toegepast.

Het brede toepassingsgebied van dit artikel omvat derhalve ook de werkgever die de indexaties niet correct toepast op de verloning wanneer hij zodoende te weinig betaalt. Zodoende wordt er één strafbepaling uitgespaard namelijk deze betreffende de indexaties van de lonen.

d) Daarnaast is de niet-betaling strafbaar ongeacht de bron die de uitbetaling van het loon verplicht stelt. Dit vloeit eveneens voort uit het arrest van het Hof van Cassatie van 17 juni 1996 (cf. J. CLESSE, "La prescription extinctive en droit du travail", J.T.T., 2001, blz. 26, nr. 21). De tekst bestraft de niet-betaling van het loon dat verschuldigd is krachtens een collectieve arbeidsovereenkomst die zelfs niet verbindend verklaard is, en krachtens de arbeidsovereenkomst, voor zover de werknemer er recht op heeft. De tekst heeft ook betrekking op de niet-betaling van het gewaarborgd loon in geval van ziekte, loon voor feestdagen of vervangingsdagen, meerloon voor overuren, het loon dat verschuldigd is aan zwangere vrouwen die afwezig zijn om zwangerschapsonderzoeken af te leggen (artikel 39bis van de wet van 16 maart 1971), de uitbetaling van het loon van uitzendkrachten dat hetzelfde moet bedragen als het loon van de vaste werknemers, enz..

e) Ten slotte dient artikel 168 (162 in de gestemde versie) gelezen te worden in samenhang met nieuw artikel 47bis van de wet van 12 april 1965. Deze bepaling bepaalt dat het loon als niet uitbetaald dient te worden beschouwd wanneer de uitbetaling gebeurd is in overtreding met de bepalingen 4 tot 6 en 11, tweede en derde lid, 13, 14, eerste lid, van de wet van 1965 en de besluiten genomen in uitvoering van die bepalingen (artikel 10 van de wijzigingsbepalingen van het ontwerp).

Dankzij deze bepaling kunnen verschillende strafbepalingen achterwege worden gelaten. Het loon dat de werkgever uitbetaalt in overtreding op de voornoemde bepalingen mag immers niet beschouwd worden als loon dat moet uitbetaald worden overeenkomstig de wet van 12 april 1965. Daar dat loon niet is uitbetaald, kan tegen de werkgever gerechtelijke vervolging worden ingesteld op grond van artikel 168 dat een ruim toepassingsgebied heeft.

faisant suite à une controverse sur la question de savoir si seul le paiement tardif était punissable ou également le simple non-paiement.

c) L'employeur qui paie une rémunération insuffisante est tout autant punissable, puisqu'il n'a pas payé toute la rémunération. Il en va de même de celui qui n'a pas appliqué correctement les règles d'indexation.

Le large champ d'application de cet article englobe l'employeur qui n'indexe pas correctement la rémunération lorsque, ce faisant, il paie trop peu. Ceci permet de faire l'économie d'une disposition pénale spécifique relative à l'indexation des salaires.

d) En outre, le non-paiement est punissable quelle que soit la source de l'obligation de payer cette rémunération. Ceci découle également de l'arrêt de la Cour de cassation du 17 juin 1996 précité (voy. J. CLESSE, "La prescription extinctive en droit du travail", J.T.T., 2001, p. 26, n° 21). Le texte punit tant le non-paiement de la rémunération due en vertu d'une convention collective de travail, même non rendue obligatoire, qu'en vertu du contrat de travail, pour autant que le travailleur y ait droit. Le texte vise aussi le non-paiement du salaire garanti en cas de maladie, de la rémunération des jours fériés ou des jours de remplacement de ceux-ci, des sursalaires en cas d'heures supplémentaires, de la rémunération due à la femme enceinte qui s'absente pour aller passer les examens médicaux prénataux (article 39bis de la loi du 16 mars 1971 sur le travail), le paiement de la rémunération des travailleurs intérimaires qui doit être égale à la rémunération des travailleurs permanents, etc..

e) Enfin, l'article 168 (162 dans la version votée) doit être lu en liaison avec l'article 47bis nouveau de la loi du 12 avril 1965. Cette disposition établit que la rémunération est considérée comme n'étant pas payée lorsqu'elle l'a été en violation des dispositions 4 à 6 et 11, alinéa 2 et 3, 13, 14, alinéa 1er, de la loi de 1965 et des arrêtés pris en exécution de ces dispositions (article 10 des dispositions modificatives du projet).

Grâce à cette disposition, l'on peut faire l'économie de plusieurs dispositions pénales. En effet, la rémunération que l'employeur paie en violation des dispositions précitées ne peut être considérée comme de la rémunération devant être payée conformément à la loi du 12 avril 1965. Celle-ci n'étant pas payée, l'employeur peut faire l'objet de poursuites sur la base de l'article 168 qui a ainsi un large champ d'application.

Bedoeld zijn dus:

- de werkgever, zijn aangestelde of lasthebber die geen loon uitbetaalt;
- degene die een lager loon uitbetaalt dan hetgeen verschuldigd is;
- degene die laattijdig betaalt;
- degene die in natura uitbetaalt buiten de wettelijke bepaalde voorwaarden;
- (degene die zijn werknemer in giraal geld uitbetaalt zonder schriftelijke toestemming van laatstgenoemde);
- degene die zich niet gehouden heeft aan deze bepalingen terwijl hij naar behoren op de hoogte is gebracht van het beslag en van het feit dat de werknemer voortaan het gedeelte dat niet voor beslag vatbaar is, wil ontvangen volgens een andere betalingswijze;
- degene die het loon uitbetaalt in een drankgelegenheden;
- enz..

De bepaling is de repressieve grondslag van de wet van 1965 betreffende de bescherming van het loon; het loonbegrip is aldus identiek aan dat van de wet van 1965 en ruimer dan het loon in speciën (voor dat begrip, cf. onder andere W. VAN EECKHOUTTE en V. NEUPREZ, Compendium social, Droit du travail, vol.1, 2003-2004, blz.902 ev).

De passage van de voorbereidende werken van het Sociaal Strafwetboek die voor deze nota tussen haakjes werd geplaatst (- degene die zijn werknemer in giraal geld uitbetaalt zonder schriftelijke toestemming van laatstgenoemde); moet uiteraard worden samen gelezen met de huidige versie van de loonbeschermingswet van 12 april 1965 die onder meer sinds 1 oktober 2016 in haar artikel 5 het volgende bepaalt:

“Art. 5. Het loon wordt in giraal geld betaald. Het loon kan evenwel van hand tot hand worden uitbetaald, voor zover deze modaliteit is bepaald bij een in een paritair orgaan gesloten collectieve arbeidsovereenkomst, of door een impliciet akkoord of een gebruik in de sector.”

2.5) De thema's waarvan de inbreuken op bepalingen van algemeen verbindend verklaarde CAO's in de praktijk bestraft worden door artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek, zijn weinig talrijk:

Sont ainsi visés:

- l'employeur, son préposé ou son mandataire qui ne paie pas de rémunération;
- celui qui paie une rémunération inférieure à celle qu'il doit;
- celui qui paie avec retard;
- celui qui paie en nature en dehors des conditions légales;
- (celui qui rémunère son salarié en monnaie scripturale alors qu'il n'y a pas consenti par écrit);
- celui qui n'a pas respecté ces dispositions, alors qu'il a été dûment informé de la saisie et du fait que le travailleur veut désormais percevoir la quotité non saisissable selon un autre mode de paiement;
- celui qui paie le salaire dans un débit de boissons;
- etc..

La disposition est le soutien répressif de la loi de 1965 sur la protection de la rémunération; le concept de rémunération est donc identique à celui de la loi de 1965, et est donc plus large que la rémunération en espèce (sur ce concept, voy., entre autres, W. VAN EECKHOUTTE et V. NEUPREZ, Compendium social, Droit du travail, vol.1, 2003-2004, pp. 902 et s.).

Le passage des travaux préparatoires du Code pénal social qui est mis entre parenthèses dans cette note (- celui qui rémunère son salarié en monnaie scripturale alors qu'il n'y a pas consenti par écrit); doit, cela va de soi, être lu conjointement avec la version actuelle de la loi du 12 avril 1965 concernant la protection de la rémunération des travailleurs qui, depuis le 1er octobre 2016, contient en son article 5 la disposition suivante:

“Art. 5. Le paiement de la rémunération s'effectue en monnaie scripturale. La rémunération peut néanmoins être payée de la main à la main pour autant que cette modalité soit prévue par voie de convention collective de travail conclue au sein d'un organe paritaire ou par un accord implicite ou un usage dans le secteur.”

2.5) Les thèmes dont la violation des dispositions des CCT rendues obligatoires est punie dans la pratique par l'article 189 du code pénal social sont peu nombreux: citons:

— het feit van niet aan de werknemer de looncategorie waarin zijn functie ondergebracht is, meegedeeld te hebben;

— het feit van de getrouwheids- en weerverletkaarten niet afgeleverd te hebben;

— het feit van zich niet ingescheven te hebben bij de Patronale Dienst voor Organisatie en Controle van de Bestaanszekerheidsstelsels (P.D.O.K.);

— het feit van geen speciale verklaring over te maken aan de P.D.O.K.;

— het feit van geen dagelijks prestatieblad ter beschikking gesteld te hebben van de werknemers die deel uitmaken van het rijdend personeel;

— het niet-toekennen van anciënniteitsdagen;

3) Het past te verduidelijken dat tijdens de redactie van het Sociaal Strafwetboek de regering er voorlopig voor gekozen heeft om het voorstel van de Commissie voor de hervorming van het sociaal strafrecht om een groot deel van de inbreuken op algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten te decriminaliseren (= geen enkele sanctie, noch een strafrechtelijke noch een administratieve), niet te volgen.

De regering heeft bijgevolg een systeem voorgesteld dat voorzag in een overgangperiode, oorspronkelijk van twee jaar na de inwerkingtreding van het Sociaal Strafwetboek, om bijkomend en diepgaander overleg met de betrokken partners toe te laten. Het doel daarvan was om te kunnen komen tot een oplossing die zowel op juridisch als op praktisch vlak aanvaardbaar was. Als geen sociaal en juridisch bevredigend alternatief gevonden werd na afloop van deze periode, bleef een sanctie voor de inbreuken op algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten in principe behouden, maar dan op het laagste niveau.

In een eerste fase werd de voormelde termijn van twee jaar verlengd tot 30 juni 2015. Maar aangezien er in dit verband geen oplossing kon gevonden worden vóór 1 juli 2015, is artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek in werking getreden voor de inbreuken die niet uitdrukkelijk of impliciet bestraft worden door een ander artikel van het Sociaal Strafwetboek.

De Nationale Arbeidsraad heeft de eerste fase van zijn werkzaamheden beëindigd met het aannemen, op 27 oktober 2015, van advies nr 1.961 en aanbeveling nr. 25 aan de paritaire comité's betreffende de

— le fait de ne pas avoir communiqué au travailleur la catégorie salariale dans laquelle sa fonction est classée;

— le fait de ne pas avoir délivré les cartes de fidélité – intempéries;

— le fait de ne pas s'être inscrit à l'Office Patronal d'Organisation et de Contrôle des régimes de sécurité d'existence (O.P.O.C./PDOK);

— le fait de ne pas transmettre une déclaration spéciale à l' O.P.O.C.;

— le fait de ne pas avoir mis une feuille journalière de prestations à la disposition des travailleurs appartenant au personnel roulant;

— l'absence d'octroi de jours d'ancienneté;

3) Il convient de préciser que lors de la rédaction du Code pénal social, le gouvernement a choisi provisoirement de ne pas suivre la proposition de la Commission de réforme du droit pénal social visant à décriminaliser (= aucune sanction ni pénale, ni administrative) une grande partie des infractions aux conventions collectives de travail rendues obligatoires.

Le gouvernement a ainsi proposé un système qui prévoyait une période transitoire, initialement de deux ans après l'entrée en vigueur du Code pénal social, afin de permettre une concertation supplémentaire et approfondie avec tous les partenaires concernés. Cela avait pour objectif de pouvoir arriver à une solution qui fut acceptable aussi bien sur le plan juridique que sur le plan pratique. Si aucune alternative satisfaisante socialement et juridiquement n'était trouvée après l'expiration de cette période, une sanction pour la violation des conventions collectives de travail rendues obligatoires resterait en principe maintenue mais alors du niveau le plus bas.

Dans un premier temps, le délai de deux ans précité a été prolongé jusqu'au 30 juin 2015. Mais comme aucune solution n'a pu être finalisée en la matière avant le 1er juillet 2015, l'article 189 du Code pénal social est entré en vigueur pour les infractions qui ne sont pas punies explicitement ou implicitement par un autre article du Code pénal social.

Le Conseil National du Travail a terminé la première phase de ses travaux par l'adoption, en date du 27 octobre 2015, de son avis n° 1.961 et de la Recommandation n° 25 adressée aux commissions

strafbaarstelling van inbreuken op algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen.

In een tweede fase van de werkzaamheden, waarvan de duur is vastgelegd op twee jaar, onderzoekt de Nationale Arbeidsraad dus de vraag of de strafbaarstelling van verplichtingen die voorkomen in zijn collectieve arbeidsovereenkomsten die algemeen verbindend verklaard werden, maar die niet uitdrukkelijk of impliciet bestraft worden door een specifiek artikel van het Sociaal Strafwetboek, noodzakelijk of passend is.

De NAR zal ook de gegevens verzamelen die het zal gekregen hebben van de paritaire comité's waaraan het in de voormelde aanbeveling gevraagd heeft om te onderzoeken of de bepalingen die opgenomen zijn in hun algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten waarvan de schending op dit ogenblik slechts strafbaar is met een sanctie van niveau 1 door artikel 189 van het Sociaal Strafwetboek, volgens hen strafbaar moeten zijn met een hogere sanctie dan de sanctie van niveau 1.

II. — KAN EEN ADMINISTRATIEVE GELDBOETE BESCHOUWD WORDEN ALS EEN STRAF?

Het is constante rechtspraak dat een administratieve geldboete beschouwd moet worden als een "straf" in de zin van artikel 6 van het E.V.R.M..

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens hanteert bij de definitie van het begrip "straf" in de zin van de artikelen 6 en 7 van het E.V.R.M. drie criteria: de juridische kwalificatie van de inbreuk in het interne recht, de aard van de inbreuk, en de aard en de ernst van de sanctie die kan worden opgelegd. Het E.H.R.M. heeft nu herhaaldelijk gesteld dat de kwalificatie van de inbreuk in het interne recht "slechts een uitgangspunt is" en dat "de aanwijzing hierdoor verkregen slechts een formele en relatieve waarde heeft". (Zie o.m. E.H.R.M., arrest Engel, 8 juni 1976, Publ. Eur. Court H.R. 1976, Série A, vol. 22, § 82.)

Het tweede criterium, de aard van de inbreuk, is het voornaamste criterium. Het algemeen karakter van de norm en het zowel repressief als preventief doel van de sanctie volstaan om de strafrechtelijke aard van de inbreuk vast te stellen. (E.H.R.M., arrest Oztürk, 21 februari 1984, § 53, J.T. 1984, 487.)

paritaires en ce qui concerne l'incrimination des infractions aux dispositions conventionnelles rendues obligatoires.

Dans une seconde phase de travaux, dont la durée est fixée à deux ans, le Conseil National du Travail examine donc la question de savoir si l'incrimination des obligations figurant dans les dispositions de ses conventions collectives de travail qui ont été rendues obligatoires mais qui ne sont pas punies explicitement ou implicitement par un article spécifique du Code pénal social est nécessaire ou adéquate.

Le Conseil national du travail rassemblera également les informations qu'il aura reçues des commissions paritaires à qui il a demandé, par sa recommandation précitée, d'examiner si les dispositions contenues dans leurs conventions collectives de travail rendues obligatoires dont la violation est actuellement uniquement punissable d'une sanction de niveau 1 par l'article 189 du Code pénal social doivent, selon elles, être punissables par une sanction plus élevée que la sanction de niveau 1.

II. — UNE AMENDE ADMINISTRATIVE PEUT-ELLE ÊTRE CONSIDÉRÉE COMME UNE "PEINE"?

Il est de jurisprudence constante que l'amende administrative doit être considérée comme une "peine"¹ au sens de l'article 6 de la C.E.D.H..

La Cour européenne des droits de l'homme dégage trois critères dans la définition du concept de "peine" au sens des articles 6 et 7 de la C.E.D.H.: la qualification juridique de l'infraction dans le droit interne, la nature de l'infraction et la nature et la gravité de la sanction qui peut être infligée. La C.E.D.H. a répété plusieurs fois que la qualification de l'infraction en droit interne est "seulement un point de départ" et que "l'indication qu'il fournit n'a qu'une valeur formelle et relative". (voir e.a. C.E.D.H., arrêt Engel, 8 juin 1976, Publ. Eur. Court H.R. 1976, Série A, vol. 22, § 82.)

Le deuxième critère, la nature de l'infraction, est le critère principal. Le caractère général de la norme et le but, à la fois préventif et répressif, de la sanction suffisent à établir la nature pénale de l'infraction. (E.H.R.M., arrêt Oztürk, 21 février 1984, § 53, J.T. 1984, 487.)

¹ Peine dans le sens d'une "sanction de nature pénale".

Ook het Arbitragehof hecht bijzondere aandacht aan het repressieve en tegelijkertijd preventieve karakter van de onderzochte sanctie, teneinde haar als “straf” te kwalificeren. (Zie Arbitragehof nr. 22/99, 24 februari 1999, R.W. 1998-99, 1347; Arbitragehof nr. 77/2001, 7 juni 2001, B.S. 25 september 2001; Arbitragehof nr. 157/2002, 6 november 2002, B.S. 24 februari 2003.)

Vanuit deze invalshoek heeft het Arbitragehof de repressieve en preventieve aard van de administratieve geldboeten waarin wordt voorzien in de wet van 30 juni 1971, bevestigd en zodoende deze sancties ondergebracht in het strafbegrip *sensu lato*, waaronder ook de strafrechtelijke sanctie, d.i. de strafsancie *sensu stricto*, dient te worden begrepen. (Arbitragehof nr. 40/97, 14 juli 1997, C.D.P.K. 1998, 305; Arbitragehof nr. 45/97, 14 juli 1997, B.S. 26 augustus 1997; Arbitragehof nr. 132/2001, 30 oktober 2001, B.S. 21 december 2001; Arbitragehof nr. 105/2004, 16 juni 2004, B.S. 5 oktober 2004.)

En ook het Hof van Cassatie heeft erkend dat de administratieve geldboete onder bepaalde voorwaarden een “straf” in de zin van artikel 6 van het E.V.R.M. kan zijn. (Zie ALLEN, A., “Naar een betere rechtsbescherming inzake administratieve geldboeten na de koerswijziging van het Hof van Cassatie in zijn arresten van 5 februari 1999”, R.W. 1999-2000, 630 – 638.)

Ook in de rechtsleer lijkt er thans geen twijfel meer te bestaan omtrent de correctheid van deze stellingname. (Zie DENEVE, C., “De administratieve geldboeten en de rechten van de verdediging”, T.S.R. 1997, 303; GEKIERE, W., en PUT, J., “De rechtsbeschermende werking van strafrechtswaarborgen voor de administratieve rechtshandhaving door de Wet Administratieve Geldboeten”, noot onder Arbh. Gent, 13 december 2000, A.J.T. 2001-2002, 137; CUYPERS, D., “Administratieve geldboeten in het sociaal strafrecht”, in *Strafrecht en strafvordering*, commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, 25.)

Zo komt ook A. ALLEN tot het besluit dat de administratieve geldboete (op basis van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens maar meer nog “wegens haar aard zelf”) een “straf” is, en dat er hierbij dan ook “moet worden voldaan zowel aan procedurele als aan materiële waarborgen van rechtsbescherming, vervat in de internationale mensenrechtenverdragen, in de Grondwet en in de algemene beginselen van het strafrecht”. (ALLEN, A., “Administratieve geldboeten: hun internationaal- en internrechtelijke kwalificatie”, in *Publiek recht – De doorwerking van het publiekrecht in*

La Cour constitutionnelle attache aussi une attention particulière au caractère à la fois répressif et préventif de la sanction examinée, afin de la qualifier de “peine”. (voir Cour d’arbitrage, n° 22/99, 24 février 1999, R.W. 1998-99, 1347; Cour d’arbitrage n° 77/2001, 7 juin 2001, M.B. 25 septembre 2001; Cour d’arbitrage n° 157/2002, 6 novembre 2002, M.B. 24 februari 2003.)

La Cour constitutionnelle a, à partir de ce point de vue, confirmé la nature répressive et préventive des amendes administratives prévues dans la loi du 30 juin 1971 et a ainsi classé ces sanctions dans la notion de “peine” au sens large, dans laquelle la sanction pénale, c’est-à-dire la sanction pénale au sens strict, doit être comprise. (Cour d’arbitrage, n° 40/97, 14 juillet 1997, C.D.P.K. 1998, 305; Cour d’arbitrage n° 45/97, 14 juillet 1997, M.B. 26 août 1997; Cour d’arbitrage n° 132/2001, 30 octobre 2001, M.B. 21 décembre 2001; Cour d’arbitrage nr. 105/2004, 16 juin 2004, M.B. 5 octobre 2004.)

Et la Cour de cassation a également reconnu que l’amende administrative moyennant certaines conditions peut être une “peine” au sens de l’article 6 de la C.E.D.H. (Voir ALLEN, A., “Naar een betere rechtsbescherming inzake administratieve geldboeten na de koerswijziging van het Hof van Cassatie in zijn arresten van 5 februari 1999”, R.W. 1999-2000, 630 – 638.)

Aujourd’hui, il semble n’y avoir plus aucun doute dans la doctrine au sujet de l’exactitude de cette prise de position. (Zie DENEVE, C., “De administratieve geldboeten en de rechten van de verdediging”, T.S.R. 1997, 303; GEKIERE, W., en PUT, J., “De rechtsbeschermende werking van strafrechtswaarborgen voor de administratieve rechtshandhaving door de Wet Administratieve Geldboeten”, noot onder Arbh. Gent, 13 december 2000, A.J.T. 2001-2002, 137; CUYPERS, D., “Administratieve geldboeten in het sociaal strafrecht”, in *Strafrecht en strafvordering*, commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, 25.)

A. ALLEN aboutit ainsi à la conclusion que l’amende administrative (sur base de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme mais plus encore “en raison de sa nature même”) est une “peine”, et que par conséquent “il doit être satisfait aussi bien aux exigences procédurales qu’aux exigences matérielles de la protection des droits, contenus dans les conventions internationales des droits de l’homme, dans la Constitution et dans les principes généraux du droit pénal”. (ALLEN, A., “Administratieve geldboeten: hun internationaal- en internrechtelijke kwalificatie”, in

het privaatrecht”, Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996/1997, nr. 445, 265 – 314 (304).)

Een administratieve geldboete is m.a.w. een straf, en een bepaling waarvan de niet-naleving enkel strafbaar is met een administratieve geldboete, is een strafbepaling.

III. — GEVOLGEN VOOR DE TOEPASSING VAN DE WET VAN 5 MAART 2002

Ook een bepaling die in het Sociaal Strafwetboek wordt gesanctioneerd met een sanctie van niveau 1 – waarvoor enkel een administratieve geldboete is voorzien – is bijgevolg een bepaling die “strafrechtelijk wordt beteugeld” in de zin van artikel 5, § 1, eerste lid van de wet van 5 maart 2002 tot omzetting van de Richtlijn 96/71/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 1996 betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten.

De Nationale Arbeidsraad heeft in twee adviezen die het in 2006 en 2009 uitgebracht heeft over het wetsontwerp tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, bevestigd dat het, volgens hem, duidelijk is dat de werkgevers ook ten aanzien van in België gedetacheerde werknemers gehouden zijn de bepalingen van het Belgisch sociaal recht na te leven waarvan de inbreuk wordt gestraft met een sanctie van niveau 1 (advies nr. 1 562 van 18.07 2006, p.10-11, en advies nr. 1 704 van 7.10 2009, p.12-14).

In deze twee adviezen verduidelijkt de NAR dat “dit bijvoorbeeld van belang is voor de interpretatie van het artikel 5, § 1, van de wet van 5 maart 2002 tot omzetting van de richtlijn 96/71/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 1996, dat bepaalt dat de werkgever die in België een ter beschikking gestelde werknemer tewerkstelt, ertoe gehouden is, voor de arbeidsprestaties die er worden verricht, de arbeids-, loon- en tewerkstellingsvoorwaarden na te leven die bepaald worden door wettelijke, bestuursrechtelijke of conventionele bepalingen die “strafrechtelijk” beteugeld worden.

Publiek recht – De doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht”, Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996/1997, nr. 445, 265 – 314 (304).)

Autrement dit, une amende administrative est une peine, et une disposition dont la violation est punie uniquement d’une amende administrative est une disposition de nature pénale.

III. — CONSÉQUENCES POUR L’APPLICATION DE LA LOI DU 5 MARS 2002

Une disposition sanctionnée dans le Code pénal social par une sanction de niveau 1 – dans lequel seule une amende administrative est prévue – est aussi par conséquent une disposition qui est “sanctionnée pénalement” au sens de l’article 5, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 5 mars 2002 transposant la directive 96/71 du Parlement européen et du Conseil du 16 décembre 1996 concernant le détachement de travailleurs effectué dans le cadre d’une prestation de services.

Le Conseil national du travail a confirmé dans les deux avis qu’il a rendu en 2006 et en 2009 sur le projet de loi introduisant le Code pénal social que, selon lui, il est clair que les employeurs sont également tenus de respecter, vis-à-vis des travailleurs détachés en Belgique, les dispositions du droit social belge dont l’infraction est punie d’une sanction de niveau 1. (avis 1 562 du 18.07 2006, p.10-11 et avis 1 704 du 7.10 2009, p.12-14).

Dans ses deux avis, le Conseil national du travail précise que “ce point est par exemple important pour l’interprétation de l’article 5, § 1er, de la loi du 5 mars 2002 transposant la directive 96/71 du parlement européen et du Conseil du 16 décembre 1996, qui dispose que l’employeur qui occupe en Belgique un travailleur détaché est tenu de respecter, pour les prestations qui y sont effectuées, les conditions de travail, de rémunération et d’emploi qui sont prévues par des dispositions légales, réglementaires ou conventionnelles, sanctionnées “pénalement”.